

פחד דוד

עלון שבועי בענייני פרשת שבוע

אשדוד: רח' האדמו"ר מבעלזא 43 טל. 08-8566233 פקס. 08-8521527
ירושלים: רח' בית וגן 8 טל. 02-6433605 פקס. 02-6433570

יו"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומושה" ישראל
בנשיאות בנש"ק טורינו ורבינו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א
בן הצדיק הטלוב"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש הטלוב"ן רבי חיים פינטו זיע"א

עלון מס' 639

משכיל לדוד

פרשת תולדות

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבינו דוד חנניה פינטו שליט"א

מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי

"ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" (בראשית כ"ה י"ט)

והדבר נפלא מהבין; אם התורה רוצה לכתוב את תולדותיו של יצחק, הרי התורה היתה צריכה מיד לכתוב "ואלה תולדות יצחק בן אברהם יצחק הוליד את עשו ואת יעקב", כי הם תולדותיו של יצחק. ולמה התורה כותבת מיד "אברהם הוליד את יצחק".

ועוד. הן כידוע יצחק ורבקה היו עקרים, ומצד הטבע לא היו יכולים להביא ילדים לעולם, כמו שאכן התורה מספרת לנו בהמשך הכתובים. אם כן, מן ההגיון היה שלא לכתוב מיד בתחילת הפרשה "אלה תולדות יצחק בן אברהם", שהרי אין להם תולדות. ואם בהמשך התורה מציינת שאין להם ילדים, מדוע בתחילה כותבת התורה על התולדות שלהם, עדיף היה לכתוב "ואלה תולדות יצחק" רק לאחר הסיפור על לידת יעקב ועשו.

וחשבתי להסביר בזה בסייעתא דשמיא. הנה תכלית האדם בעולם הזה, להאמין באמונה שלימה בבורא ברוך הוא, ולידע כי כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס:), ואסור לו להרהר אחר מידותיו של הקב"ה. היסוד השני והוא העיקרי: על האדם לדאוג למיד ולומר "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי" (ילקוט"ש ואתחנן רמז תת"ל). ואפילו מתי שהוא צדיק גדול, עליו לדאוג כל ימיו כי הוא רחוק עדיין מהשלימות, וכי עליו לעמוד עוד הרבה כדי להגיע אל השלימות הרצויה - אליה הגיעו אבותיו הקדושים.

ואף גם אדם שאבותיו לא היו צדיקים, מכל מקום אדם זה הוא מזרע אברהם יצחק ויעקב, שהם אבותיו האמיתיים, ועליו להפנות אליהם את ראשו ומחשבתו ולשאוף; מתי יגיעו מעשי למעשי האבות הקדושים.

אמור מעתה, נשאלת השאלה; כיצד הצליח יצחק אבינו ע"ה לעמוד בכזו מסירות נפש בנסיון העקידה, עד שנאמר עליו (בראשית כ"ב ו) "וילכו שניהם יחדיו". כיצד הסכים למסור את עצמו לקרבן על גבי המזבח? אין זאת כי רק אביו, אברהם אבינו ע"ה בעל החסד, הוא זה שהכניס בלב בנו אהבת ה' אמיתית, מבלי שום פסולת של איזון נגיעה כלשהיא על מנת לקבל שכר עבור קיום המצוה. עד שלבו של יצחק היה מבחוץ ומפנים דומה ממש לאברהם אביו, ועוד הוסיף משלו את מידת הגבורה על מידת החסד של אביו. מי גרם ליצחק להגיע למדרגה כה גבוהה? אברהם אביו.

אם כן נבין במה שכתבה התורה "ואלה תולדות יצחק בן אברהם". במקום שהתורה תכתוב מיד את שמות זרעו של יצחק, שהרי זהו העיקר לאדם בנושאו אשה, כדי שיהיה לו מיד זרע מאשתו, ויעבוד את ה' בשמחה בלא יצר הרע. אין התורה כותבת

כן, אלא היא כותבת "אברהם הוליד את יצחק". ולא עוד, אלא שמיד לאחר מכן מדגישה התורה וכותבת כי יצחק ורבקה היו עקרים ולא היו יכולים להוליד.

כלומר, היא הנותנת. על אף שיצחק ראה ברוח קדשו שהוא אינו יכול להביא ילדים לעולם בדרך הטבע, והרי הוא רצה לקיים את המצוה של פריה ורבייה, ואף מסר את עצמו למצוה זו - אף שבדרך הטבע אינו יכול, אפילו הכי כלכל את מעשיו כיסוד הראשון של תכלית האדם בעולמו, באומרו כל מה שה' עושה הכל לטובה. הוא לא התרעם אחר מידותיו של הקב"ה, ועל אף זאת נשא את רבקה לאשה.

זהו אפוא פירוש הכתוב "ואלה תולדות יצחק בן אברהם". כל עיקר תולדותיו של יצחק היה להיות דומה לאברהם, להיותו בנו של אברהם. בבחינת מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי. לכן ממשיכה התורה ואומרת; "אברהם הוליד את יצחק". זה היה תולדות יצחק, שאברהם 'הוליד' את יצחק. אברהם הכניס בלב בנו את אהבת ה', כדי שידמו לו ויוסיף גבורה על החסד שלו, והרי יצחק הוא מידת הגבורה. ואף יצחק לא בא בטענות כלפי ה', כמו שאברהם בזמנו לא התרעם על ה' אלא אהב אותו ועבד את ה' שלא על מנת להוליד בנים, אם אין זה רצונו של הקב"ה שיהיו לו בנים. למרות שהיתה הבטחה שמיצחק יבנה כלל ישראל.

ואם אנו מתבוננים בדבר, הרי שליחצק היה עתה נסיון גדול יותר משל העקידה, הוא נסיון העקריות. הנה, אליעזר הלך להביא לו את רבקה לאשה, ושמע עליה כי היא אכן צדקת גדולה הראויה לבית אברהם. ואף גם כשהגיעה רבקה לבית יצחק, אל האוהל, ראו מיד כי היא צדקת כמו שרה אמנו; הענן חזר, הברכה היתה מצויה בעיסה והנר דולק שוב (בר"ר ס' ט"ו, ילקוט"ש חיי שרה ק"ט). הרי שבאמת זהו זיווג הגון מן השמים,

ואם כן, מה נותר עוד, רק להמתין עד שיוולדו להם ילדים. ואז, מה קורה, מתברר שרבקה ויצחק הם עקרים. הם לא יכולים להוליד. היש לנו נסיון גדול מזה? אבל יצחק עמד בכך בגבורה, במסירות נפש. הוסיף גבורה על חסדו, והמשיך בעבודת הקודש.

וכל זאת כיצד. על ידי ש"אברהם הוליד את יצחק". אברהם הוליד בן צדיק כמוהו, שקלסתר פניו דומים לו, מבפנים ומבחוץ. כלומר, אברהם אבינו הכניס כוחות של קדושה ואהבת ה' ביצחק ואז הולידו כמוהו. וזה שהתורה שואלת; כיצד הצליח יצחק להשיג מעלות גדולות כאלו? ועל זה משיבה התורה ש"אברהם הוליד את יצחק". כשמשיקיעים חינוך טוב בבנים, ממיילא ההשקעה ניכרת בעתיד ויש להורים נחת מהבנים.

וכן, על ידי הכוחות שאברהם החדיר ביצחק בכל עת, יכל גם יצחק לעמוד בכל הנסיונות, מבלי להתרעם על ה', וכל דאגתו היתה רק לעזור לאחרים, כי בכל שנות חייו היה בבחינת מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי.

»» המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל ישלח הודעה לכתובת: p@hpinto.org.il ««

פרשת תולדות ג' כסלו תשע"ג

באר שבע	תל אביב	ירושלים	הדלקת נרות
16:22	16:18	16:04	
17:19	17:18	17:17	מוצאי שבת
17:49	17:45	17:56	רבינו תם

הילולא דצדיקיא

- ג - רבי יוסף דוד
- ד - רבי רפאל כדיר צבאן
- ה - רבי שמואל הלוי אידלס, המהרש"א
- ו - רבי שמואל ב"ר דניאל פינטו זיע"א
- ז - רבי רפאל דוד סאבן, רבה של טורכיה
- ח - רבי אברהם הכהן (משמרות כהונה)
- ט - רבי נתן סאלם

אמרי חכמים

התחושה בתור למכולת

**"ויתגדל האיש וילך הלוך
וגדל עד כי גדל מאוד"**
(בראשית כו. יג.)

וברש"י: "שהיו אומרים
זבל פרדותיו של יצחק
ולא כספו וזהבו של
אבימלך".

דיבורים אלו, כך מובא
במפרשים, קשורים לפסוק שלפני
כן, בו נאמר: "ויזרע יצחק בארץ היא וימצא בשנה היא מאה שערים
ויברכהו ה'".

הנכרים הפלישתים, עובדי עבודה זרה היו. וכאשר הם הבחינו ב'נס
חקלאי' הזה של תבואה המניבה 'יבולים במאה שערים, היו בטוחים
שליצחק יש זבל מיוחד עם סוד אגרונומי כמוס, והוא הגורם לברכה
המרובה. ולכן אמרו: 'זבל פרדותיו של יצחק', כלומר הזבל המיוחד שלו,
הוא - הוא סיבת הברכה.

וכמובן שהדבר מביא לידי גיחוך, מאחר ולא היה סוד כלשהוא בזבלו
של יצחק.

תופעה דומה לזו שתוארה לעיל, מתרחשת לעיתים תכופות במפעלים
שלא שמרו שבת, וצברו הפסדים כלכליים בסדרי גודל שכאלה שאילצו
אותם לפשוט רגל ולהזעיק כונס נכסים. והנה, רק החלו לשמור שבת,
וההצלחה האירה להם פנים בנסיבות 'מסתוריות', שאיש אינו מצליח
לעמוד על אמיתותן.

לפנינו ספור מדהים על הצלחה שכזו, המסופר ע"י הגר"י זילברשטיין
שליט"א בספרו "עלינו לשבח":

האנשים ששהו במכולת בשכונת קריית משה בירושלים עמדו משתאים
לנוכח המראה. האדם המכובד שעמד בתור, ר' אלי שמעון, מנכ"ל
מפעל 'נייר ירושלים' 2000 בקריית גת, והמוכר לכולם כאיש מעשה וכמי
שדורך בשתי רגליו על הקרקע, הניח לפתע את סל המצרכים מידי,
והודיע בקול רם:

יש לי תחושה שברגעים אלו מתרחשת גניבה גדולה במפעל שלי
בקריית גת. אני חייב לרדת לשם במהירות, כדי לראות מה קורה!

האיש עזב את הסל על הרצפה, ותוך שהוא מתנצל בפני בעל המכולת
על שהוא מטריחו להחזיר את הלחם והחלב למקומם, נכנס למכוניתו
וירד לעבר העיר קריית גת שבדרום הארץ.

כבר בהיותו בדרך התקשר המנכ"ל לאחד העובדים המסורים ו'עדכן'
אותו בדבר תחושותיו. הוא ביקש ממנו לעמוד בפתח המפעל עם קו
טלפון פתוח, כדי שיהיה באפשרותו לקבל דיווח על הנעשה בדבר אמת.

העובד ממלא את המשימה שהוטלה עליו, והנה לא עוברת דקה וחצי
ומשאית מבקשת לצאת משערי המפעל, ואחריה עוד אחת, ושתיהן
טעונות סחורה, שערכה נאמד בהון עתק. השומר מבקש מנהג המשאית
הראשונה תעודת המשלוח, כמקובל, ואז התברר שאין לו תעודה שכזו.

עד מהרה נודע שלמרות שמדובר בנהגים העובדים עם המפעל
בקביעות, הפעם היתה זו מזימה שנרקמה בן שני הנהגים שתכננו

להבריח את הסחורה מתוך המפעל ולמוכרה במחיר מוזל. המשטרה
שהוזעקה למקום, חשפה התארגנויות נוספות שהיו אמורות לצאת
למפעל בעוד זמן קצר.

בינתיים הגיע המנכ"ל למפעל, ועמד על הנס הגדול שנעשה לו. התחושה
במכולת היתה נכונה!

עכשיו נתבונן: אם יבוא אדם נוסף, שגם במפעל שלו יש גניבות, ויאמר
לעצמו: אולי אלך אף אני אל ה... מכולת ההיא ואקנה בה מצרכים, ואז
לפתע תשרה עלי 'רוח נבואה' ואדע מתי הגנבים נכנסים למפעל... האם
לא לשוטה גדול יחשב בעינינו?!

בניגוד להרבה אנשים אחרים שהיו זוקפים את ההצלחה הזו לעצמם,
ידע ר' אלי שמעון שמניעת הגניבות באה רק בגלל שמירת השבת
המוחלטת במפעל שנפתח מחדש בקריית גת, לאחר פשיטת הרגל
ומינוי כונס נכסים. המנהלים הקודמים, שספגו את ההפסדים הגדולים,
הפעילו את המקום בשבת, ואילו שמעון, לאחר שהתמנה למנכ"ל,
החליט כמובן לסגור את שערי המפעל בשבתות.

יתירה מכך.

"כאשר הבטתי בלוח השנה, אמר ר' אלי שמעון, ראיתי ונתון אל ליבי
שהאירוע הזה של נסיונות הגניבה התרחש בדיוק לאחר שתי שבתות
שבהם נשמרה השבת במפעל. אז נזכרתי במאמר חז"ל שאלמלא היו
ישראל משמרין שתי שבתות, מיד היו נגאליים"...

קציני המשטרה שהגיעו למקום, לא האמינו שהמנכ"ל ירד מירושלים
לקריית גת רק בשל התחושה שפקדה אותו על גניבה המתרחשת
במפעל.

יצוין שההצלחה במניעת הגניבה, היא רק סיפור אחד מתוך מכלול מגוון
מאוד של סיפורי הצלחה המלווים את המפעל, מאז הוחל כאן בשמירת
השבת.

והמנהל הקודם, מה הוא אומר: "אינני יודע מה קרה בזמן שניהלתי
את המפעל. כל מה שעשיתי, לא הצליח. כל מה שנגעתי בו, היה יורד
לטמיון. לא יודע למה... המצב הגיע עד כדי כך, אומר המנהל לשעבר,
שאף אחד לא רוצה לעשות איתנו עסקאות"...

ומה קורה שם כיום?

מסביב, באיזור התעשייה של קריית גת, נסגרים מפעלים בסדר רץ,
ואילו ב'נייר ירושלים' 2000 מתקבלים עובדים חדשים. מחזה באמת לא
יאומן בעונת האבטלה הפוקדת את הנגב.

יתירה מכך. המכונות לייצור נייר מתאימות לקיבולת של לא יותר ממאה
ושבעים טון לשבוע. כאשר ניסו הבעלים הקודמים לייצר - בשנים
הטובות של המפעל - מאה ושמונים טון, כשלו המכונות ושבתו מעבודה.

ואילו היום, במפעל שומר השבת, מייצרים למעלה מארבע מאות
ושלושים טון נייר בשבוע, והמכונות ממשיכות לעבוד כאילו לא אירע
דבר...

ללמדנו ולהאמינו באמונה הפשוטה שליוותה את אבותינו ואבות
אבותינו לאורך כל הדורות: כמו שלא הערוד ממיית, אלא החטא, כך לא
ההברקה או החכמה של האדם, או כל סיבה חיצונית אחרת הביאה עליו
את ההצלחה, אלא אך ורק קיום רצונו של הבורא.

במה מפטירין

הפטרת השבוע: "משא דבר ה'" (מלאכי א. ב.)

הקשר לפרשה: בהפטרה מסופר על יעקב ועשו,
ככתוב: "הלא אח עשו ליעקב" וגו', וכן בפרשה מסופר
על לידת יעקב ועשו ותולדותיהם.

תולה ארץ על בלימה נצור לשונך

מצוה לשמוע

מצוה לשמוע לשון הרע אם על ידי זה יוכל להוכיח למספר ולשומעים
שהדברים אינם נכונים. או אם על ידי שמיעתו יירגע המספר ולא ימשיך
לספר את הדברים, ובתנאי שהוא עצמו רק ישמע באוזניו, אך לא יאמין
לדברים בליבו.

לעולם אל תהי ברכה קלה בעיניך

מאוצרו של מורנו ורבנו הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

מן האוצר

היושב ועוסק בתורה שכינה עמו, שנאמר (שמות כ, כ) "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך". וכיון שהקב"ה מברך אותי - אינני צריך לברכות אחרות. ואילו עשו אחי "איש שער", 'שער' אותיות 'רשע'.

מה אמרה לו אמו? אף על פי שאתה עוסק בתורה ואתה דבוק בשכינה, מכל מקום אל תהי ברכת צדיק קלה בעיניך. אף על פי שאתה עוסק בתורה, אל תהי ברכת אביך קלה בעיניך. כי כל ברכה וברכה שהאדם מקבל, אותה ברכה מוספת לו כח לעבוד את ה' ולעסוק בתורה.

הלכך לא הזכיר מענין הקול כלום, רק אמר "והייתי בעיניו כמתעתע". כי אינני צריך לברכות של אבא הואיל ואני עוסק בתורה, והריני כאילו גונב את דעתו של אבא. אבל לא היה מתיירא שמא יכיר בו אביו, רק היה מתיירא שלא יגנוב את דעת אביו ויביא עליו קללה ולא ברכה.

"אולי ימשני אבי והייתי בעיניו כמתעתע והבאתי עלי קללה ולא ברכה". (בראשית כז, יב)

הקשה הרמב"ן; ואני תמה איך לא פחד מהיכר הקול וכל בני אדם נכרים בקולם, ומפני מה לא הזכיר יעקב דבר מענין הקול?

והנראה, שיעקב אמר לאמו "אנכי איש חלק". 'חלק' אותיות 'לקח', על שם הכתוב (משלי ד, ב) "כי לקח טוב נתתי לכם". כלומר שהוא היה יושב ועוסק בתורה, ומי שהוא עוסק בתורה אינו צריך ברכות יתר על התורה שהוא לומד. שכבר אמרו רבותינו (ברכות ו, א) אחד

מן המעיין

בכלל עון השקר הוא. ולא עוד אלא שאדם שדיבר שקר לשעתו, הגם כי חטא הוא בידו, עדיין "צורתו צורת אדם". לא כן "המתמיד בשקריו - צורתו צורת שקרן ואישיותו נעדרת!"

"ויתן לך הא-להים מטל השמים". (כז, כח)

יסוד גדול היה דורש מרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל, מתוכן ברכותיו של יצחק אבינו.

צא וראה כי בברכת יצחק לעשיו לא נזכרת נתינה מה' כלל, רק הכל מעצמו. ואף ברכת "על חרבך תחיה" בכלל זה, שבכל עת שיעלה רצון מלפניו ויכול לקחת חרב בידו ויכה כלבבו. לא כן יעקב אשר גם הברכות וגם הצוים מאת ה' היו. "ויתן לך מטל השמים ומשמני הארץ" - נתינה ישירה מה'. ואף יציאה למלחמה בחרב, אין ישראל יוצאים בעצמם ובכל זמן, רק עליהם לשאול בסנהדרין, ורק על פי ה' יכריעו אם לצאת אם לאו.

חיים בפרשה

ממשנתו של הקדוש רבינו חיים בן עטר זיע"א

"בת בתואל הארמי מפרץ ארם". (כח, כ)

טעם שחזר הכתוב להודיע זה, לא להשמיענו בת מי היא אלא ללמד סנגוריא על רבקה, לפי שאומר בסמוך ויעתר לו ה', לו ולא לה, ותבא הסברה לומר כי טעם הדבר לצד פחיתות רבקה ח"ו כי לא ראוייה לשמוע אליה א-להים, לזה הקדים לומר בת בתואל לומר כי זו היא סיבה למה שהעתיך ה' ליצחק כי הוא בן אברהם והיא בת בתואל.

וכפל לומר "הארמי מפרץ ארם", להעיר כי נתכוון באומרו "הארמי" לומר "הרמאי" כי אם נתכוון לכנותו לשם עירו הרי הוא אמור. והכוונה בזה לצד שלא נתפרסם רשעותו בעולם בא להודיע כי רשע היה, ובאמצעותו לא הוכשרה תפילת רבקה כתפילת יצחק.

"יעקב נתן לעשיו לחם ונזיד עדשים ויאכל וישת". (כה, לד)

קשה, הלא עשיו בקש רק להלעיטו נזיד עדשים, ומדוע הוסיף יעקב גם לחם. עוד יקשה לפי דעת הסוברים שמה שאמר 'הנני הולך למות' הוא מפני שהיה לו חולי מחמת עייפות ורעב, אם כן מה תועיל לו השבועה, הרי הלכה היא "האדם בשבועה פרט לאנוס", וכיון שהיה עשיו אנוס אין שבועתו שבועה?

אכן הטעים ענין זה הגאון רבי יהושע ליב דיסקין זצ"ל. יעקב נתן לו לחם לשבועה קודם הנזיד עדשים, כדי שיאכל תחילה ויתרפא מחולי הרעבון, ולא יהי אנוס בשבועה, ורק אז קנה ממנו הבכורה בעד הנזיד עדשים, שעה שהיה כבר בריא ובדעה צלולה.

"עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמר משמרתו מצותי חקותי ותורתו". (כו, ה)

במדרש נאמר ששמר אברהם אבינו כל התורה כולה קודם שניתנה. "ומהיכן למדה"? הקשו, ותירצו "מעצמו למד תורה". וכיצד אפשר הדבר? רבי ירוחם ליבוביץ ממיר ביאר זאת בדרך משל נפלא;

משל למה הדבר דומה, למראה שנגלה אלי בגוי אחד שתמונת אדם היתה חקוקה לו עד ידי שמאלו. מששאלתי מה פשרה של התמונה, התברר לי כי אדם זה נערץ עליו מאד, וברצונו להיות לו לזכרון תמיד חקק את תואר פניו על ידו.

חשבתי לעצמי אם בלב גוי פשוט חדורה התודעה לחקוק דבר האהוב לו על ידו למזכרת, מה תימה אם האדם השלם כאברהם אבינו השכיל להבין שכדי לא לשכוח את בורא העולם צריך, להבדיל, להניח תפילין על יד שמאלו, שבכל עת יעלה זכרון אהבתו הגדולה לפניו. וכן שאר המצוות, בהיות נפשו זכה ונקיה, הואיל להשיגן מעצמו כדבר המובן מאליו.

"אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע". (כז, יב)

דייק מרן החזון איש מדברי הגמרא במסכת סנהדרין (דף צב:); שאמרו: כל המחליף דבורו כאילו עובד עבודת כוכבים, כתיב הכא "והייתי בעיניו כמתעתע", וכתיב הכא (ירמיה י) "הבל המה מעשה תעתועים". הרי לנו שדברי יעקב ליצחק, לולא שהותרו לו על פי רוח הקודש ששרתה על רבקה, היה בהם חטא כה חמור, עד שהחשיבוהו כאילו עובד עבודה זרה.

כי על כן השקך במהותו דבר מאוס ומגונה. לא אך כמעשה מרמה להשגת רווחים על חשבון הזולת, אלא אף שינוי בסיפור דברים של מה בכך

מסילות ישרים

מסילות לערכים ולמידות טובות

ילדיהם, כך באותה מידה הם צריכים להקריב למען ההורים שלהם. מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל דחה את הסברה הזו, ואמר שהאמת היא שחובתו של הבן היא אף מעבר לכך. וכפי מה שמשמע מדברי הרמב"ם המתבטא על כך "עד היכן שכוחו של הבן מגיע", דהיינו כפי מה שכוחותיו מאפשרים לו לסבול.

באותו עניין יש לציין שהגאון רבי חיים פלאגי זצ"ל, שזכה לאריכות ימים מופלגת מתוך כבוד עצום. נשאל פעם ע"י תלמידיו; "במה הארכת ימים?" הגאון רבי חיים פלאגי מנה בפניהם רשימה ארוכה של עשרות דברים המביאים לאריכות ימים, ואחד מהם הוא "מי שמטפל בהוריו - למרות שהם שוטים וכבדים". ("טובך יביעו").

בשבוע צטטנו את דבריהם המפעימים של רבותינו האחרונים בגנות הבנים שאינם מכבדים כראוי את הוריהם, בתואנה שהוריהם שגדלו אותם ודאגו לכל צרכיהם הגופניים כאכילה שתיה הלבשה וכדו', וכן לצורכיהם הרוחניים ע"י חינוכם ולימודם בתורה ויראת שמים, עשו זאת לשם הנאתם האישית.

אמא צייתה עלי

האדמו"ר מגור בעל ה"אמרי אמת" זצ"ל, קיבל על עצמו לקיים בתכלית השלמות את מצוות כבוד אב ואם. המעשים הבאים יעידו עד היכן הגיע בקיום מצוה זו. מסופר שפעם נסע ברכבת עם אמו מרת יוכבד רבקה ע"ה. הוא ישב בקרון עם גברים מבני המשפחה, והיא ישבה בקרון אחר עם נשים אחדות. בעת הצהרים נטל את ידיו ואכל את ארוחת הצהרים וברך ברכת המזון. כעבור זמן מועט נכנסה אמו, שלא ידעה שכבר אכל, ואמרה לו "עליך לאכול כעת". מיד קם וניגש אל המזוודה הוציא פת לחם ונטל ידיו שנית, אכל וברך ברכת המזון ולא אמר לאמו שהוא כבר אכל. עד כדי כך קיים דברי הוריו ללא והחסידות" מאת הרב בומברג, עמ' ע"ז).

בהקשר לכך יש לברר; מה יהיה דינו של אב אשר באמת הזניח את בניו ולא דאג לצורכיהם הגופניים או הרוחניים. האם בניו חייבים לכבדו? הרי אין כאן 'פרעון חוב', ושמא אין הם חייבים לו דבר?

על כך משיב הגאון בעל ה"משך חכמה", רבי שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל, בפרושו לפסוק: "כבד את אביך ואת אמך כאשר ציון ה' א-להיך" (דברים ה. טז). ולדעתו גם במקרה שההורים לא טרחו ולא טיפלו בגידול בנם, ומבחינה זו הרי אין הוא חש את עצמו כבעל חוב שצריך לפרוע חובו, גם אז מוטלת על הבן החובה לכבד את אביו ואת אמו משום - "כאשר ציון ה' א-להיך" - שהרי הציווי הזה היה במדבר "ששם לא היה טורח גדול על האבות בגידול בניהם. כי מן היה יורד מן השמים, ומים מן הבאר, ובשר מן השליו והענן היה ממהץ את בגדיהם. ובכל זאת ציון ה' לכבד את אביך ואמך".

הליכות חיים

גם אשה נשואה חייבת במצוות מורא הורים, כזאת שאינה מונעת מעבודת הבית מחמת מצוות מורא (ספר חסידים פ"ט).

מצוות כיבוד ומורא הורים - צריכות כוונה לקיים מצוות הבורא (מדרש תלפיות אות א' ענף אב ואם).

אין לכוון לקיימם עבור הירושה או תשלום גמול שמצפים מן ההורים (רמב"ן שמות שם). ואף לא מפני שהשכל והנימוס מחייבים זאת (ערוך השולחן יו"ד סי' ר"מ ב').

עוד מסופר שם שפעם כשנסע ברכבת מהעיר ורשא לביאלה, ישב כל הדרך עם גמרא ולמד בה בעיון. על הספסל ממולו ישב יהודי "מתנגד" שהתפעל מאד מהתמדתו. בחצי הלילה עיין ה"אמרי אמת" זצ"ל בשעונו ובמהירות הניח את הגמרא, פתח את מזוודתו הוציא מתוכה כריכים ואכלם בחיפזון. לתמיהתו של היהודי שישב ממולו, השיב רבי אברהם והסביר לו: "בעצם אינני רעב כלל כעת, אלא שלפני הנסיעה נתנה לי אמא את האוכל וציוותה עלי לגמור הכל עוד היום, לכך מזדרז אני". כהשלמה לסיפור זה, המליצו החסידים ואמרו עוד: "מעשי אבות סימן לבנים". וספרו מעשה בסבו זקנו רבי אברהם מרדכי זצ"ל, אשר נקרא על שמו, שישב פעם בשיעורו של אביו ה"חידושי הרי"ם" והתקשו התלמידים להבין דבריו העמוקים. פנה אליו אביו בשאלה: "האם גם אתה אינך מבין?" הבן לא השיב דבר, אך כשיצא ה"חידושי הרי"ם" מהחדר עמד בנו רבי אברהם מרדכי והסביר לתלמידים את מה שלא הבינו בשיעור.

וגם בקשר לחובה השניה של ההורים "שהם מוסרים המצוות השמיעות והקבלה מדור לדור, אמר שאף אם אין האב מוריש לו הדעות הצודקות, גם כן תכבדנו כאשר ציון ה' אלוקיך". כיוון שבדור המדבר - הבנים שמעו את התורה מפי הגבורה ומפי משה רבנו, "ואף על פי כן ציון ה' אלוקיך לכבד אביך ואמך".

במה הארכת ימים?

בשיעור שמסר הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א לפני פסיכיאטרים, עלתה השאלה בקשר להורים שנטרפה עליהם דעתם ל"ע, והורים אלה גורמים לבניהם צרות צרורות, מטרידים אותם בצורה חמורה עד כדי כך שהילדים כבר לא מסוגלים יותר לסבול את הצער. הרופאים התעניינו לדעת עד כמה צריך הבן להקריב למען הוריו.

לאחר זמן נודע הדבר לאביו בעל ה"חידושי הרי"ם", וזה תמה מאוד על בנו מדוע אפוא הוא לא השיב לו בחיוב כששאל אותו אם הבין את דבריו. התנצל הרא"מ והשיב לאביו: "אם היה אבא שואל אם אני מבין את דבריו, הייתי מאשר לו את הדבר. אך מכיוון שאבא שאל אותי אם גם אני לא מבין, לא רציתי לסתור את דברי אבא ולומר להיפך".

הרב הציג את השאלה לפני אחד מגדולי ההוראה שבדור, וזה השיב לו שחיובו של הבן למען אביו, הוא בדיוק באותה מידה שהיה מקריב למען בניו הוא. כמה שההורים היו מוכנים להתמסר למען